

Emmen, 4 januari 1974

Geachte heer Jansen,

Zoals beloofd geef ik u enige gegevens door betreffende het orgel, dat tot 1897 in de N.H.Kerk te Coevorden heeft gestaan.

Allereerst de vermoedelijke dispositie, zoals die uit een stuk uit het oud archief van Coevorden (Rijksarchief Assen) moge blijken;

"Bestek van het orgel te Coevorden; zoals het zelve moet gerepareert en verbeterd worden, om bestendig te blijven: hier onder gespecificeert.

1. De windlade is een Sprinklaad, verdeelt in korte Octaav: Waarop volgende Stimmen staan.

1. Praestant	4 Voet
2. Quintadeen	3 Voet
3. Holpijp	3 Voet
4. Quintfluyt	3 Voet
5. Super Octaav	2 Voet
6. Fluyt	1 Voet
7. Mixtuur	3 4 a 5 Sterk
8. Scherp	2 Sterk
9. Trompet	8 Voet

Deese Stimmen moeten van de Windlaad worden afgenomen en van Stof en Vuiligheit gesuivert, die lek zijn moeten soldeert, en dy van de Mixtuur te swak en verbogen zijn moeten nieuwe van Metal voor worden gemaakt; als ook voor het Corpus van groot C in de Trompet 8 Voet, het welk te dun en reets zeer gelapt is, en de toon na behooren niet kan geven; insgelijks een nieuw Corpus voor een van de kleinen dat weg is. Verders de Mondstukken schoon gemaakt en met eenige nieuwe tongen en Stemkrukken verbeterd, en met de andere Stimmen weer op de Laad gebracht en ingestimt worden.

2. Moeten de uittreksels met de kleine sprinkklapjes van de Windlaad worden genomen en schoon gemaakt; en terwijl eenige veeren te swak zijn, het welk een doorspraak of bijklink veroorzaakt, moeten nieuwe van Coper voor worden gemaakt; gelijk meede moet worden verholpen verscheyden Pompeten dy in stukken zijn; en de Windlaad van alle lekkasie dicht gemaakt worden.

3. Het Mandelavier hetwelk nog eens zo diep kan neer drukt worden, als het behoort, moet op behoorlijke maate worden verandert; aan het Welbort zijn verscheyden angehenk versleten, moeten nieuwe van Coperdraat voor. Insgelijks moet het pedaal Clavier, waarvan de meesten lam neerleggen, tot een goed gebruik worden bequaam gemaakt, en alles in goed order herstelt worden.

4. De twee Blaasbalgen dewelke zeer gelapt egter nog geheel lek zijn, en met meerder lappen van geen duirzaamheid kunnen worden; daar en boven zijn mijns oordeels zulke twee blaasbalgen te weinig om na vereys wind te kunnen geeven, behalven dat het nadeelig is voor het Orgel en de blaasbalgen vermits dy in geduirige beweging moeten worden gehouden. Dierhalven moet nog een nieuwe blaasbalg worden daartoe gemaakt, van zelve grote als de anderen van droeg Eyken Wagenschot. Gelijk ook de nog vereyste Canalen daarvan zullen worden gemaakt. De beyden ouden Blaasbalgen moeten worden uitgenomen, en geheel van malkanderen worden gemaakt; het oude leer afgetrokken, en de voegen van binnen, als ook geheel van buiten met nieuw Leer beleevert en zo dicht als nieuwe gemaakt worden.

5. Blijft tot last van de Respective Heeren Besteederen, het bezorgen van een bequame werkplaats en de benodigde vuiring; de verhogung van het beschot wegens de nieuwe blaasbalg; als ook de kosten om de Orgelmaker met zijn goet heen en weer naar Groningen; een handlangers geduirend het werk, om meede de blaasbalgen te treden onder het stemmen.

6. Wanneer de Orgelmaker A; Anthoni Hinsz de benodigde materialen bezorgt, verders trouw en eerlijk verveerdigt, en gevisenteert en na

dit opstel voor goet is bevonden; moet het kosten 170 Guld; De Heeren Borgen nevens de Kerkvoogden zijn met bovengenoemde A; Anthoni Hinsz; Orgelmaker veraccordeert en overeengekomen dat den selver het Orgel alhier wederom goet en in staat te brengen dat daar uit weg is wederom in te maken, en alles te maken en repareren dat nodig is waar voor Borgen en Kerkvoogden daarvoor aannemen te betalen volgens de orgelmaker eigen oordeel dat daar aan verdient heeft en na gedaan werk voort betalinge; Actum ter vergaderinge Coevorden den 5 Julij 1745.

(getekend) M; ter Poorten
H: Wessels
Ter ordonn: van Haar Agt-
baarheden
G. Wildrick Secretaris.

Ondergeschreven bekenne ontfangen te hebben, van de Præsiderende Kerk-
Voogd Mijn Heer Wessel de Som: 170 guld; volgens de accoord van dit Be-
stek, als meede 12 guld voor het verfolien van de toonpijpen en nog
vijf gulden voor het veranderen en verbeteren van de Scherp tot een
Sexquialter bedragende zamen een hondert en zeeven en taggentig Guld;
passere deesen voor Quitantie.

Coeverden 1745 (getekend) Alb: Anthoni Hinsz
den 14 Octob: Orgelmaker."

Uit een stuk in hetzelfde archief gedateerd 23 juni 1733 blijkt, dat
toen het orgel ook al nodig gerepareerd moest worden.
Daartoe stelde Dierick Martens, orgelmaker uit Vreden (Dtsl.) een repa-
ratierapport op, waarbij hij opgeeft dat de volgende registers gerepa-
reerd moeten worden:

1. Praestant	4 voet	("verscheijde pijpen bevonden die niet meer
konnen gebruikt worden")
2. Quintadeenn	3 voet	("is van gelijken")
3. Holtpijpe	3 voet	("is ook onbruikbaar")
4. Octava	2 voet	("is des gelijken bevonden")
5. Fluute	2 voet	("is ook niet na behooren")
6. Mixtuur	1 voet	("is ook bevonden gelijk als die voorheene
zijn genoemt")
7. Quinta	4 voet	("is van gelijken")
8. Cimbaal	$\frac{1}{2}$ voet	("is ook onbruikbaar")
9. Trompette	8 voet	("welke boven alle andere registers onbruik-
baar is bevonden")

Bovendien constateert hij, dat de blaasbalgen lek zijn: "waar van de
Dene agter gantsch los genomen moet worden".

De windlade heeft doorspraak.

Het pedaal "dat ook heel onbruikbaar is, weer nieuws angehangen worden".

Hij vraagt hiervoor "op het Civijlste gestelt" 100 Car. Gld.

Of deze reparatie heeft plaats gevonden kon niet worden achterhaald.
Zoals u ziet zij er verschillen in de opgaaf der dispositie door de
beide orgelmakers.

Van verdere rep. is alleen bekend, die van 1847, waarover echter verder
geen gegevens zijn te vinden. In 1776 werd het orgel schoongemaakt.

Van 1812-1823 was de orgelmaker Johan Christoff Scheuer organist aldaar
vermoedelijk heeft hij het orgel toen ook onderhouden. 1824-1826 stem-
hij het orgel in elk geval, blijkens kerkvoogdij rekeningen.

Voor stemmen en onderhoud worden ook nog genoemd: 1862-1868 J. Poestkoo-
ke (of Poestkoker); 1876 J. Wallis; 1877 P. v. Oeckelen en Zn.; 1879 W. Imkes;
1887 H. v. Oeckelen, namens de wed. Meijer, Veendam; 1894 v. Oeckelen.

In 1890 ontstond waterschade door brand. Het torentje van de kerk werd
door bliksemslag getroffen. Kreeg het orgel toen ook schade?

Ten overvloede zij nog vermeld, dat het orgel in 1658 werd gebouwd. Noe-
wel hierover archiefstukken bewaard zijn, handelen deze echter niet o-
der samenstelling van het orgel. Er is geen bestek en geen dispositie uit
die tijd bewaard gebleven.

Rekken. (Kerkgebouw der Rekkense Inrichtingen).

Ingebruikneming van het orgel op 12 april 1934.

Orgel gemaakt door de firma Valckx & Van Kouteren & Co., te Rotterdam. 16 sprekende stemmen, waaronder één reg. als transmissie, verdeeld over twee klavieren en vrij pedaal. Speeltafel vrij van het orgel. Orgelfront in eiken gebeitst in moderne stijl.

disp.; man. I; Bourd. 16, prest. 8, holp. 8, salicion. 8, oct. 4, fluit 4, sesquialt. 2 2/3. Man. II: vi. di gamb. 8, voix cel. 8, quintaden. 8, fl. dolce 4 piccolo 2 echo tromp. (engelshoorn) 8, trem. Ped.: subb. 16, zacht ged. 16 per transm., fluitbas 3. de gebruik. kopp. en speelh.

Uit.: "De Harp", mei 1934, 29e jaarg. no 5, pag. 38. Id. Het Orgel 1934/62.

Een en ander geeft geen aanleiding om te verwachten, dat in dit orgel materiaal uit het vorige is gebruikt.

Volgens onze gegevens en voor zover bekend bouwde de hierboven genoemde firma in de jaren 1934-1936 de volgende orgels:

Rijk. (Haarl. meer).	Ger. Kerk	21 juni 1934.	nb. pneum.	enkele goede pijpen
Oldenzaal.	Herv. K.	28 nov. 1934.	nb. pneum.	(oude orgel.)
Mariënberg.	Ger. K.	27 febr. 1935.	nb. pneum.	
Oosterbeek. geb. Thabor.	H. K.	22 mrt. 1935.	nb. pneum.	
Soest.	Ger. K.	16 mei 1935.	nb. pneum.	enkele goede gebruikte
Terneuzen.	Ger. K.	20 nov. 1935.	nb. pneum.	(onderdelen opgen.)
Delft.	Chr. Ger. K.	5 sept. 1935.	uit N.H. Ev. Naaldw., uitbr. 2 st.	
Naaldwijk.	Ned. H. Eveng.	17 okt. 1935.	nb. pneum.	gedeelde lade.
Vinkeveen.	Ger. K.	24 mrt. 1936.	nb. pneum.	
Leerbroek.	H. K.	25 juni 1936.	nb. pneum.	gehalv. lade.
Onnen.	Ger. K.	13 dec. 1935.	nb. pneum.	
Sleeuwijk.	Ger. K.	24 mrt. 1936.	nb. pneum.	gotisch front.
Hoek. Zl.	Ger. K.	1e Pinks. 1934.	nb. pneum.	

Voor zover het nu te bekijken is, zou het orgel te Rijk of dat te Soest in aanmerking kunnen komen om hieraan na te gaan of er verband zou kunnen bestaan met het oude orgel uit Rekken.

Rijk. In het nieuwe orgel zullen enkele nog goede onderdelen uit een bestaand orgel worden opgenomen. "Harp", 1934, pag. 38.

Instrument geb. volgens pneum. syst. Eén man. en vrij ped. 11 sprekende stemmen. Gebr. kopp. en hulpen. In het nieuwe orgel werden nog enkele goede pijpen uit het oude orgel opgenomen.

disp.: Ped. C-f', 30 toetsen). Subb. 16. Man. C-g''', 56 toetsen.: bourd. 16; prest. 8; voloncel 8; vi. di gamb. 8; holp. 8; oct. 4; flute dolce 4 (bas- en disk.); mixt. 3 st. (bas- en disk.); oct. 2; echo tromp 8, (bas- en disk.); trem. enz. De scheiding der gehalveerde reg. is niet zoals gewoonlijk b-c', maar cis'-d', waardoor een uitkomende stem meer bruikbaar is. "Harp", 1934/54.

Soest. In de nieuwe Ger. K. zal een nieuw orgel worden geplaatst door de firma V. en v. K. te R'dam. pneum. 22 spr. st. enz. "Harp", 1935/14.

Ger. Wilhelminakerk. nb. pneum. Enkele nog goede gebruikte onderdelen werden in het orgel opgenomen. 2 kl. vrij ped. 22 sprek. stemm. 1281 sprek. pijpen. disp.: Man. I: bd. 16; pr. 8; rfl. 8; salicion. 8; oct. 4; ged. fl. 4; oct. 2; mixt. 3 st.; corn. 5 st.; tromp. 8. Man. II (in zwelk.): vi. pr. 8; vi. d. ga. 8; v. cel. 8; hlp. 8; openfl. 4; wfl. 2; bassonhobo 8; trem. Ped.: subb. 16; violon 16; oct. bas 8; gedekt 8; corno 4. gebr. kopp. en speelh.

Aanv. op bovenstaande lijst: A'dam. Buitenveldert. Ger. K. Herst. Verband, nb. pneum. V. en v. K.

Murmerwoude. nb. V. en v. K. 6 febr. 1936. pneum. orgel.

'S-Hertogenbosch. Ger. K. revisie en uitbr. mech. sleeplade orgel door V. en v. K. Nieuw ped.

Zwartsluis. H. K. herz. en uitbr. mech. slaapl. orgel. V. env. v. K. 28 juni 1936

Emmen. Ger. K. nb. pneum. V. en v. K. 22 okt. 1936.

Oude Biltzijl. Fr. nb. pneum. idem. 5 nov. 1936. enz.

Het zal moeilijk zijn om er achter te komen waar het oude Faber-orgel of de onderdelen ervan naar toe gingen. Wellicht helpt het bovenstaande?

Tenslotte wil ik u nog het volgende verzoeken.
Na hartelijke dank voor de gelverde foto's uit het archief van het
Prov. Museum en de goede verzorging hiervan door uw fotograaf dhr. Cos-
terhuis, nog enkele wensen betreffende nog niet aanwezige foto's:

Anlo, Ned. Herv. Kerk. Garrels 1718.
Assen, Marturijkerk. v. Gruizen/v. Dam. oorspr. 1790.
Coevorden, Ger. Kerk. Vermeulen/de Graaff, oorspr. 1914.
Emmen, Ned. Herv. Kerk. Meijer 1873.
Wlim, Ned. Herv. Kerk, met opschrift. Bakker en Timmenga 1932.
Erica, R.K. Kerk, Maarschalkerveerd 1893.
Assen, Ned. Herv. Kapel. Dekker 1920.
Hoogeveen, Rem. Kerk. Standaart 1926.
Klazienaveen-Noord, Herv. Kerk. Vulpen-positief 1951.
Meppel, Doopsgez. kerk Bakker en Timmenga 1897.
Meppel, Chr. Ger. Kerk. Gerstenhouwer 1781.
Nieuw Buinen, H.K.P.v. Oeckelen. 1879.
Ruinen, Ger. Kerk. Kabinetorgel. H. D. Lindsen. 1870.
Wateren-Zorgvliet, H.K. Kabinetorgel. Jaar?
Zweelo, H.K.J. Proper. Jaar?
2e Exloërmond, H. Kerk. Oud orgel. Strumphler?
Eext, H.K. schenking met opschrift 1910.
Gasselternijveen, Ger. K. Oorspr. v. Oeckelen?
Gieterveen, H.K. Oorspr. Kam en v.d. Neulen/uit Oud R.K. kerk Dordrecht. 1844
Paterswolde, Ger. K. oorspr. Delfzijl. v. Oeckelen. 1890?
Peize N.H. Kerk. Zijn er foto's gemaakt vóór de rest. en tijdens?

Vervolgens:

Bestaat de mogelijkheid om voor de uitgave van het boek over "Orgels
in Drenthe", van één of andere instantie, we denken bijvoorbeeld aan
het Anjerfonds of aan het Drents Cult. Genootschap of zijn er andere?,
een bijdrage te ontvangen. Zou het mogelijk zijn, dat u uw invloed
daartoe aanwendde? Wilt u hierover eens uw gedachten laten gaan?

Opmer.

In het nu afgebroken orgel R.K. Kerk Nieuw Schoonebeek vonden we inder-
tijd de volgende opschriften binnen de kas:
"Gestend door Josef Wulen in 1903"
"Gestend op 30 juli 1924 door Josef Gündling, orgelbauer te Osnabrück".

Inmiddels met hoogachtig

W. H. Zwart

mede namens W. H. Zwart, Kampen.

W. D. v. d. Kleij
Veldlaan 48
Emmen,
tel. 05910-22212

Bijgaand nog wat fotomateriaal wat u kunt gebruiken hetzij privé
of voor het archief Prov. Mus.
Bovendien 2 nummers van "de mixtuur", waaraan wij ook mee-
werking vullen. (zie bv. no 11 - pag. 194-206; 207/18; 26.).
Het abonnement wordt op lage prijs gesteld. Deze nummers kunt u
houden.

kl.